

ДИНАМІКА ПЕРЕЖИВАННЯ САМОТНОСТІ У СТАРШОМУ ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Колісник Л. О.

У світі перенасиченому інформацією та соціальними контактами дослідники все частіше констатують наявність проблеми самотності сучасних людей. Досвід переживання самотності виявлено у представників всіх вікових категорій – від дітей до літніх людей. Особливої гостроти ця проблема набуває у представників юнацького віку, адже перешкоджає вирішенню вікових завдань, пов'язаних з розвитком особистісної рефлексії й самосвідомості, одержанням подальшого професійного становлення, з гострою потребою у спілкуванні й глибоких емоційно-насичених міжособистісних стосунках (дружні, любовні відносини). У свою чергу неможливість прямо і своєчасно вирішувати характерні для даного віку завдання стає серйозною перешкодою для особистісного розвитку в цілому.

У нашій роботі слідом за С. Кілін ми розглядаємо самотність як «протиріччя між соціальними та емоційними потребами особистості та її соціальною реальністю» [3]. Це – «негативне суб'єктивне переживання, яке виникає або у стані ізолюваності, або ж навіть при об'єктивному її залученні до різних сфер суспільного життя та спілкування і супроводжується почуттями покинутості, відчуженості, непотрібності» [1].

Проблему переживання самотності молоддю неодноразово досліджували як українські, так і зарубіжні вчені. Серед них роботи Т.Бреннана, Р.Вайса, О.Б. Долгінової, Дж.Качіопо, Р. Ларсона, В.Г. Лашук, Х.Саллівана, Л.Хоуклі, Г.Р. Шагівалеевої. Дослідниками встановлено достатньо високий рівень вираження (ступінь переживання) самотності у представників юнацького віку. Так, Л.Хоуклі та Дж.Качіопо, посилаючись на роботи своїх колег, відзначають, що 80% молоді до 18 років та 40% дорослих старших 65 років відчувають самотність принаймі час від часу [5].

Г.Р. Шагівалеева встановила, що 55% студентів ВНЗ та 45% студентів середніх спеціальних навчальних закладів часто переживають самотність [2]. Українська дослідниця В.Г. Лашук виявила високий ступінь самотності у 6,7% опитаних, а середній – у 41,6% [1].

Наше описання особливостей видів самотності ґрунтується на класифікації Р.Вайса [6]. Це одна з перших класифікацій видів самотності. Саме ця класифікація найбільш часто зустрічається в у

наукових роботах зарубіжних (американських та європейських) дослідників. Р. Вайс виділяє два види самотності: самотність як емоційна ізоляція та самотність як соціальна ізоляція. Самотність як емоційна ізоляція ('loneliness of emotional isolation') – це стан втрати або відсутності глибокої емоційної прив'язаності. Вона викликається втратою значимої людини (коханої, найближчого друга). Самотність як соціальна ізоляція ('loneliness of social isolation') походить із відсутності широких соціальних зв'язків. Це відрив від соціального кола спілкування (друзі, колеги, сусіди).

Мета дослідження полягала у відслідкуванні динаміки переживання самотності у старшому юнацькому віці. Для цього було виділено три окремі вікові категорії учасників: 17-18 років, 19-20 років, 21-25 років. Всього у проведеному дослідженні взяло участь 256 осіб, з яких 162 жінки та 94 чоловіки. Дослідження проводилось серед студентів 1-6 курсу ВНЗ України. Так, були залучені студенти Сумського державного університету, Київського національного педагогічного університету ім. М.П.Драгоманова, Сумського педагогічного університету ім. А.С.Макаренка та Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ.

Для діагностики рівня вказаних видів самотності була обрана методика Енріко Ді Томасо «Шкала соціальної та емоційної самотності для дорослих» (Social and Emotional Loneliness Scale for Adults - SELSA). Вибір саме SELSA обумовлений розширеними можливостями опитувальника. Вказана методика дозволяє виявити такі види самотності як емоційну та соціальну, а також підвиди емоційної самотності: сімейну та романтичну.

Отримані результати представлені на малюнку 1. Такі дані свідчать про те, що значній частині молодих людей властивий середній рівень частоти та інтенсивності переживання романтичної та соціальної самотності. Вони переживають самотність час від часу, за певних життєвих ситуацій; лише частково або вибірково задоволені своїми соціальними контактами, відчувають значний дефіцит емоційної прив'язаності у сфері романтичних стосунків. Сімейна ж самотність є менш характерною для молоді, проте середній рівень частоти та інтенсивності її переживання демонструють близько половини респондентів. Щодо результатів у групах різних вікових категорій, згідно χ^2 -критерію на 0,01 рівні значущих відмінностей у розподілі показників не спостерігається.

Таким чином, для всього періоду зрілої юності є актуальним переживання всіх видів самотності, однак гостро вираженими є соціальна та романтична самотність.

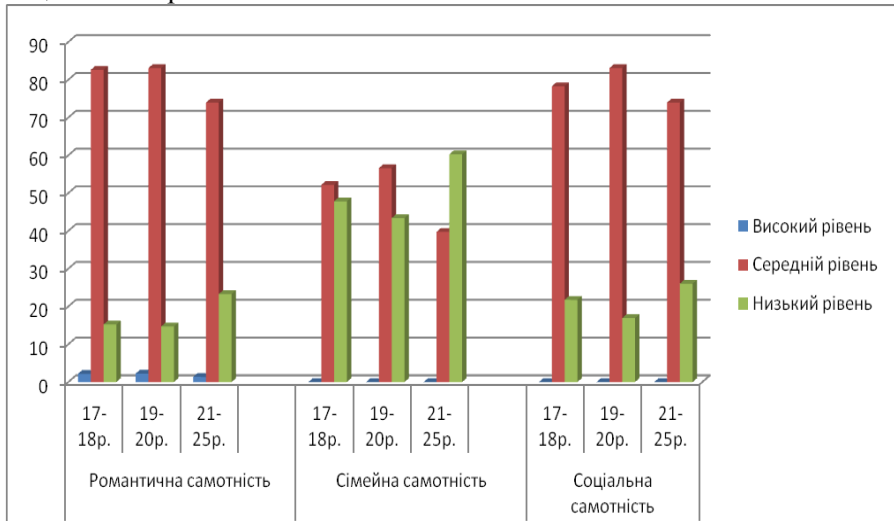

Рис.1. Динаміка переживання самотності у старшому юнацькому віці, %

ЛІТЕРАТУРА

1. Лашук В.Г. Психологічні особливості переживання самотності в юнацькому віці: дис. ... кандидата психол.наук : 19.00.03 / Лашук Вікторія Григорівна. – К., 2010. – 184 с.
2. Шагивалеева Г.Р. Одиночество и особенности его переживания студентами: Монография / Гузалия Расиховна Шагивалеева. – Елабуга : Изд-во ОАО «Алмедиа», 2007. – 157 с.
3. Killeen, C. Loneliness: an epidemic in modern society / Colin Killeen // Journal of Advanced Nursing. - 1998. - # 28(4). – pp. 762-770.
4. DiTomaso E. The development and initial validation of the social and emotional loneliness scale for adults (SELSA) / Enrico DiTomaso, Barry Spinner // Personal individual differences. - 1993. - Vol.14, #1. - pp.127-134.
5. Hawkey L. C. Loneliness Matters: A Theoretical and Empirical Review of Consequences and Mechanisms / Louise C.Hawkey, John T. Cacioppo // The Society of Behavioral Medicine. - 2010. - # 40 (2). - pp 218-227.
6. Weiss, R.S. Loneliness: the experience of emotional and social isolation / Robert Stuart Weiss. - Cambridge, MA: MIT Press, 1973. – 236

Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства : матеріали Всеукраїнської наукової конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів, м. Суми, 21-22 квітня 2014 р. / Відп. за вип. О.М. Сушкова. — Суми : СумДУ, 2014. — С. 356-358.